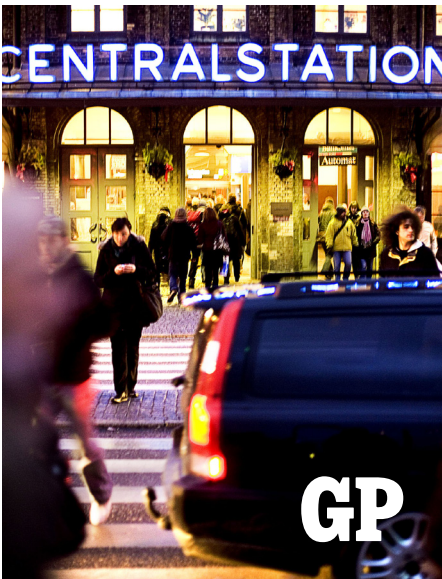

Åfanister emellan

Pia Naurin

Sedan våren 2016 ger Göteborgs-Posten ut böcker med material som publicerats i tidningen.

Böckerna distribueras i huvudsak som e-böcker och ingår i GP-prenumerationen.

Icke-prenumeranter kommer att kunna köpa e-böckerna via nätboklådor. Det kommer också vara möjligt att köpa dessa böcker i tryckt form.

Vill du veta mer om Göteborgs-Postens bokutgivning – eller bara tipsa om bokidéer – kan du vända dig via mail till GP:s Världens gång-redaktör Kristian Wedel:
kristian.wedel@gp.se

Åfanister emellan

Pia Naurin

Göteborgs-Posten

© Pia Naurin

Förlag: Stampen AB

Text: Pia Naurin

Formgivning: Jessica Eklund/Joel Wetterholm

Omslagsfotografi: Lisa Thanner,
Anders Hofgren & Nicklas Elmrin

Utgivningsår: 2016

ISBN 978-91-88463-03-6

I många år har läsare hört av sig till Göteborgs-Postens Världens gång-redaktion och önskat Pia Naurins kåserier i bokform. En tidigare volym – *Stunderna* – är sedan länge gången ur bokhandeln.

När vi äntligen gör slag i saken produceras boken i både digitalt och tryckt format. Vi hoppas att det kommer att leda till att hennes kåserier finner ännu fler läsare. Pia Naurin är en underbar skribent som faktiskt gör sig ännu bättre i samlad form än som enstaka text – då hinner man som läsare sjunka in berättelsernas lugna rytm. Pia Naurin är en klassisk ädelkåsör, en humoristisk skribent i ordets finaste bemärkelse.

Hennes humor är inte av den drastiska eller burleska typen. I stället använder hon humorn som ett slags genomskådande blick på världen. Man känner sig både genomskådad och klokare när man har läst ett kåseri av Pia Naurin.

Kristian Wedel,
Världens gång-redaktör

Innehållsförteckning

ÅFANISTER EMELLAN	7
ALLT VAR OVANT TILL EN BÖRJAN	11
BOKEN MAN INTE VISSTE ATT MAN VILLE HA	15
FULA OCH KLOKA ORD	19
GARBOS EVIGA LEENDE	23
ALLA MÅR VI BÄTTRE AV LITE SÄLLSKAP	27
BLING BLING OCH GUD	31
GIMME GIMME GIMME	34
KOKA KAFFE HAR BLIVIT EN KONST	38
OSS MISSBRUKARE EMELLAN	42
CHANSLÖS MOT STENÅLDERNS SUPERKVINNA	45
HUND OCH SKÄGG	48
SKÄGGET I CENTRUM	51
VI GUDLÖSA VANDRARE	55
VI ÄR ALLA SAMLARE	59
VÄRLDEN ÄR FULL AV ÖRON	63
TANTEN PÅ TORGET	67

ÅFANISTER EMELLAN

Det finns jeans som kostar en tusenlapp per trasigt byxben. Revorna sitter i knähöjd och är färdigslitna redan i trendbutiken. Nakna knän ska lysa vita genom hålen i byxorna.

Bruna knän förekommer också har jag sett.

Det är en utmaning att inte ha en åsikt om detta mode, men jag övar mig på det. Själva ordet utmaning är också en utmaning, eftersom det i dessa tider blivit synonymt med problem och kris och överanvänds intill utmattningens gräns.

Utless på utmaningar stiger jag ändå upp varje morgon, lika förvånad varje gång blir jag över att jag – plötsligt - står upprätt på golvet bredvid sängen. Å fan, tänker jag, eftersom jag är åfanist: benen bär.

Ripped jeans, kallas de. De matchas med svindyra jackor,

men runt knäna fladdrar trasorna likafullt. Kontrasten är grejen och blir till en bild av livet självt, siden, sammet, trasa, lump. Så ser det ut men jag tar inte ställning. Hjärnan är annars alltid inställd på att ta ställning.

Men jag behöver inte tycka något alls, jag kan välja att låta bli?

Det är mycket svårt i dessa tider.

Det är så tiden kallas nuförtiden: "i dessa tider". Det finns något alarmistiskt i det.

Men man kan göra som stoikerna, möta dagen med orubbligt lugn.

Det är bästa vägen till sinnesro, absolut.

Stoiskt lugn gör människan i stånd att uthärda livets vedermödor.

Människan här ska läsas som mannen. Jag försökte hitta en kvinnlig stoiker, hon fanns inte.

Istället dök en del annat klassiskt filosofiskt tankegods upp: Platon liknade kvinnan vid en materia helt utan egenskaper.

Aristoteles ansåg kvinnor underlägsna på alla plan. I dessa mäns anda slog efterföljande filosofer och kyrkofäder fast att mänsklighetens fullkomning och modell är man.

De levde i sin tid, brukar det heta till deras försvar, en tid som varade oerhört länge, på många håll har den inte upphört än.

Ofta tänker jag tanken (det är inte en åsikt) att det lågintensiva och assymetriska världskrig som nu pågår i grunden

är ett fortsättningskrig mot kvinnor.

Om jag uttalar den tanken högt får jag höra att jag förklarar omåttligt.

Det är bara en tanke, svarar jag, genast på defensiven.

Lika ofta tänker jag på filmen Timbuktu (premiär 2014) och på flickan Toya som springer för sitt liv i ökensanden.

”Timbuktu borde ses av de flesta, inklusive de svenskar som är på väg till Mali på uppdrag och de som låter sig lockas av IS löften om ett evigt liv”, hette det i en recension.

Borde ses av de flesta? Den borde ses av alla. Det är en smärtsamt vacker film, finns på dvd.

Att inte låta sig sig förvånas är ett bärande tema i stoisk livsvisdom.

Den som inte låter sig förvånas tappar sin nyfikenhet, menar jag. Det sista som lämnar människan är inte hoppet, utan nyfikenheten. Här kommer åfanismen in, och även ateismen.

Eller ”den sekulära humanismen” som det måste heta nuförtiden.

Ordet ateism har blivit farligt laddat. Men även en ateist har en själ, det är en åsikt jag omfattar och som jag försvarar hett. Och vad beträffar den så kallade högre meningen med livet brukar jag i juletider påminna om Monthy Pytons film *Life of Brian*. Ledmotivet är uppmuntrande (i dessa tider): *Always look on the bright side of life*.

Den filmen skojade så friskt med religiösa heliga män att

ett antal av dem kände sig så kränkta att de ville förbjuda den. I vissa länder lyckades de, i Norge till exempel. Det är svårt att fatta så här 35 år efteråt. Eller också inte? I dessa tider.

ALLT VAR OVANT TILL EN BÖRJAN

När blir en hembygd ens egen hembygd, brukar jag undra när Heimplöuta dyker upp i brevlådan. Identitet, tänker jag också, har med rötter i marken att göra, men är mycket mer än geografi.

Facebook till exempel, har öppnat för 70 olika könskategorier.

Jag som aldrig identifierat mig som en "riktig" kvinna tycker det är en lättnad. "Riktiga" kvinnor var sådana som Bardot och Monroe, fick jag höra under min uppväxt, det satte sig i komplexet, och gjorde något med identiteten.

Heimplöuta (jämtska för hembygd) är en förening med fokus på Ströms Vattudals västra sida i Strömsunds kommun, där glesbygdsbyar radar upp sig utefter vattendraget. Några är fortfarande levande trots att skolor och affärer är

nedlagda.

I Heimlöuta samlas berättelserna om byfolket. I år går man tillbaka till 1600-talet, då nyinvandrande jordbrukande svenskar och svedjefinnar kulturkrockade både med varandra och med samerna. Över dem alla härskade kyrka och konung, livet var strikt reglerat, har människan någonsin varit fri?

Som de bråkade, nybyggarna.

Om fiske, slätter, gränser, skog, allt.

I tingshandlingarna skymtar vardagen med sönderslagna båtar, olovlig älgjakt och ”uteblivande från kyrkan på storböndagar” – religionsfrihet fanns inte.

Som de slet också. Och skattade; landsskyld, silverskatt, skjutsfärdspenningar, prostetull, skinnskatt och mantalsavgift för varje man på gården.

För hustrur och skattepliktiga döttrar betalades en lyxskatt för sidentygsbruk och avgiften till medicinalstyrelsen var obligatorisk.

Fönstren räknades, ju fler desto högre boendekostnad.

Skörden redovisades för tiondeberäkningen.

Så småningom kom skyldigheten att hålla dragoner.

Gårdens dragon var otillsatt då den förre, Per Holm, hade avlidit, står det i en lista. Den förrförr hade blivit kasserad som oduglig då han förfrusit fötterna.

De slogs i krigen, 1788 sändes halva Jämtlands regemente i ilmarsch till Göteborg, och placerades bland annat

på Marstrand.

Där var allt så ovant, klimatet, födan, vattnet, kläderna.

Många hänföll till melankolisk hemlängtan.

När folk och byar namnges blir det verkligt. Tre förrymda soldater kom om kvällen till Pehr Olofsson i Hillsand, med dragna värjor, och begärde att få veta vägen till Norge. Pehr pekade på måfå västerut. De rodde fel och efter tre dagar rodde de tillbaka, ursinniga, nu ville de till Ångermanland.

Pehr pekade igen. Att han bodde ensam långt ut i finnmarken och blev hotad till livet, gjorde att han till slut slapp straff för förräderi.

I den här bygden har mina barn starka rötter, men inte jag. Man kan aldrig vara hundra procent inkluderad, om man inte är kusin, tremänning, eller åtminstone fyrmänning. Jag har mina (avskurna) rötter i Skåne och är uppvuxen i Västergötland, dit mina föräldrar utvandrade, utan att bli inkluderade.

När VG-regionen bildades ställde SOM-institutet frågor till medborgarna om identitet. De allra flesta identifierade sig med sin närort visade det sig. Man var först boråsare, till exempel, och sedan svensk. En del identifierade sig med sin förort och hoppade över svenskheten och bara några enstaka procent struntade helt i det lokala och såg sig som européer.

I dag kan man se nyinflyttade från alla möjliga håll i världen, även i Strömsunds samhälle.

Frågan är hur Heimlöuta skildrar denna vår tids folkvandring om 200 år. Kanske står det att allt var ovant till en början- klimatet, födan, vattnet, kläderna.

Många hänföll till melankolisk hemlängtan, men det gick över, allteftersom åren rullade på.

BOKEN MAN INTE VISSTE ATT MAN VILLE HA

I skyltfönstren låg några slarviga bokhögar, och på pappskivorna emellan syntes fotspår. Det såg ut som om någon hade haft brått iväg och under språnget lämnat efter sig diverse meddelanden till eftervärlden. *The Fermata*, till exempel, är en roman om en man som kan stoppa tiden – men här hade den inte gått att hejda – antikvariatet var stängt tills vidare.

Det är något sorgligt när anrika antikvariat slår igen, tänkte jag. Kanske sa jag det högt, det händer att jag talar för mig själv. En man, välklädd på det där sättet som skvallrar om god smak, återhållsamhet och en liten drink före maten – men absolut inte två – stannade till.

Det tar bara en sekund för en människa att bilda sig en uppfattning om en annan människa.

Sedan är vi fast, tills vi tvingas att tänka om. (Vaddå en drink före maten? Eller två?)

Säkert fungerade den där mannen likadant. Han hade genast sitt intryck klart. Detta var en kvinna i beråd. Han frågade hur det var fatt.

Borde man vara vemodig, sa jag.

Ägaren dog, sa mannen. Det finns ingen som kan ta över. Men det ligger ett antikvariat till, längre upp på Stora Gråbrödersgatan.

Vi befann oss i Lund. Han pekade.

Snart finns väl inga antikvariat kvar, sa jag, för jag trodde att han nog skulle nappa på det, med tanke på hur han såg ut, och så kunde vi stå där på gatan en stund, han och jag, och tala lite om tidens förfall, som främlingar gör, om de inte i stället väljer att prata om vädret. Väderprat för människor samman på ett enastående vis. Det regnar och regnar tills solen skiner och det finns alltid något intressant att säga om det.

Det är viktigt för folkhälsan att folk slår sig i slang. Redan i första meningen kommer man överens om att världen är galen, varvid båda parter blir bekräftade i sin åsikt, vilket är själva målet med det korta mötet, att tycka lika. Att gilla. Det bygger upp immunförsvaret, till en viss gräns. Om den gränsen överskrids måste man sätta ner foten och säga sanningen: det var inte bättre förr.

Det har blivit mitt mantra.

Men jag tycker inte om mantran, man fastnar i dem och hjärnan låser sig. Det var inte bättre förr, och det är inte bättre nu. Världen är alltid lika galen.

Den välklädde var inte heller sentimental.

Antikvariaten kommer att finnas kvar på nätet, sa han.

De är redan där, sa jag. Skillnaden är att på nätet saknas överraskningsmomentet.

Du vet vad du letar efter från början. I butiken kan vad som helst dyka upp, som du inte visste i förväg att du inte kan leva utan.

Han instämde, vi skiljdes åt, jag stod kvar.

Böckerna i skyltfönstret talade till mig.

Hade de inte legat där hade jag inte ens vetat om deras existens.

Embracing defeat, till exempel, berättar om hur Japan lyckades omfamna nederlaget efter andra världskriget och gå vidare.

Det är det antikvariatsbranschen gör, omfamnar.

The Finest Hour behandlar Churchills mest berömda tal.

(Han sa inte blod, svett och tårar. Han sa: jag har inget annat att erbjuda än blod, möda, tårar och svett. Hans tal finns på youtube.)

Fasans tider handlar om Linköpings blockad år 1600. Om det blodbadet vet jag inte mycket, inte heller kan jag *Bröstens historia*.

Den stora tjocka *Ingenium und Individuum* av Manfred

EA Schmutzer, gjorde mig också nyfiken. Man kan ha den som gåbortspresent.

Veckan efter var skyltfönstren täckta av brunt omslagspapper.

The Finest Hour var definitivt över. Efter dem kommer andra fina timmar.

FULA OCH KLOKA ORD

Svär du mycket? Undrade killen artigt. Han gjorde en enkät på stan, och förstod inte, för det syns inte utanpå, att jag är en klassisk besserwisser.

Detta var verkligen ingen enkel fråga. Ordet ”mycket” är lika inexakt som ”många” och måste problematiseras.

– Men skriv att jag är en femma, svarade jag. På en skala ett till tio.

Han ville då veta vilka svordomar jag använder.

– Fan, helvete och jävla skit! sa jag. Hans kompis bredvid antecknade allvarligt.

– Men inte fuck, min generation är inte skolad in i könsordskulturen och för övrigt, sa jag, har jag läst någons att svordomar är ett tecken på intelligens. De var inte intresserade av den informationen. De försvann bortåt

Domkyrkan till, så jag hann inte heller berätta att jag samma dag svurit många långa ramsor.

Det var på stationen i Alingsås.

Jag väntade på direkttåget till Göteborg som var försenat och – plötsligt – märktes en oro i folkmassan, den rörde sig hastigt bort mot trappan som leder ner till tunneln under spåren, som i sin tur leder till en trappa upp mot en annan perrong, där pendeltåget stod klart för avgång.

Situationen var inte ny, men svåranalyserad. Tjänade jag på att ta den långsammare pendeln eller var det bättre att stå kvar och chansa på snabbtåget. Jag lät flockinstinkterna styra och sprang. I tunneln hörde jag de första svordomarna, fan och helvete ropade jag, för nu måste jag spurta uppför nästa trappa, och den kunde vara hal. Jag hann fram oskadd precis på sekunden.

Full av adrenalin, uppiggande i och för sig, väntade jag på rycket då vagnen skulle sätta igång, men det kom inte.

Utifrån hördes istället en högtalarröst. Tåget jag egentligen tänkt åka med var på ingång. Skulle jag hinna kasta mig ut och springa bort mot trappan ner i tunneln och uppför trappan på andra sidan, inte en chans.

Pendeln stod still, direkttåget hade företräde, men kloka människor tar naturligtvis sådana motgångar med jämnmod nu när halva världen verkar vara på flykt mellan helt andra stationer.

Själv har jag både giltigt pass och tak över huvudet, till

och med en halv flaska glögg, har jag kvar, efter helgerna.

Men just där och då kände jag mig ändå så lurad att svordomarna rann ur mig: ska det vara så jävla svårt att samarbeta en liten smula över spårgränserna, ta ett snack tågoperatörer emellan och utropa i rättan tid: spring inte! Det är halt idag och snabbtåget anländer strax! Vi bryr oss, vi är till för er!

Jag var noga med att inte svära åt tågvärden på pendeln, som var vänlig och tyckte lika, och något senare stod jag på spårvagnshållplatsen vid Domkyrkan – den unge söte killen kom fram – och när han försvunnit klev jag på vagnen och satte mig krokryggad ytterst på ett säte för jag orkade inte ta av ryggsäcken. Jag hade besserwissrat igen.

Möjligen ville jag, hemska tanke, visa mig ungdomligt käck.

Å andra sidan borde han faktiskt varit intresserad av fördjupningen jag bjöd på: nya rön säger att det tyder på bildning att svära, det hade jag läst någonstans, men var?

Jag letade upp artikeln.

Samt några till som byggde på samma rapport: amerikanska forskare fann efter test av 60 studenter att de som kunde flest svordomar hade ett större ordförråd även totalt sett.

Av denna enkla studie drog svenska tidningar slutsatser. En skrev i rubriken att svordomar kan vara ett tecken på intelligens.

Hur intelligent är den slutsatsen, på en skala från ett till

tio, men vem är jag att döma?

Som själv så gärna ville sprida budskapet till oskyldiga ungdomar.

GARBOS EVIGA LEENDE

Sveriges Riksbank citerar Greta Garbo på sin hemsida:

”Mitt livs historia handlar om bakdörrar, sidodörrar, hemliga hissar och andra sätt att komma in och ur ställen utan att folk stör mig.”

En av bakdörrarna fanns i Klosters i Schweiz.

Där bodde Garbo periodvis, och där handlade hon sina specerier i en liten affär vars ägare hette Berta.

Jag känner Bertas son, en slump förstås, men det är sådana slumpar som bygger ens självbild. Känner man sonen till specerihandlaren i Klosters, som hjälpte Garbo ut genom bakdörren, kände man indirekt även stjärnan? Man kan åtminstone se scenen för sig, hur bakdörren öppnas av specerihandlaren, som också smiter ut. Garbo och Berta gick promenader. Vad de talade om, vet inte sonen och det

är för sent att fråga. Garbo dog 1990 och Berta fyller snart hundra år och minns inte så noga längre.

Från nästa höst pryder den mest fotoskygga stjärnan våra hundralappar. I många miljoner exemplar kommer hon att tummas på och hanteras av oss alla.

”Ett leende sker på ett ögonblick, men minnet av det kan finnas kvar en livstid”, förklarar Riksbanken.

Men leendet på sedeln är knappt synbart, om det ens är ett leende?

Ingrid Bergmans, däremot.

Det leendet bar jag med mig ut från biosalongen, som en värmekälla.

Att Bergmans familjefilmer dokumenterar de lyckliga stunderna, ligger i sakens natur. Det gör mina 8 mm-filmer också, av den enkla anledningen att det bara var då filmkameran kom fram.

Rullarna ligger huller om buller tillsammans med ett halvsekels foton i en stor låda. Decennierna blandas ihop, men har ett gemensamt: ingen bild visar ett ledset barn, ett ilsket gräl, en igensmälld dörr.

Trista vardagar glömde man kameran, kvar blev ett flöde av glättiga bilder. De gör något med ens minne: det skönhetsopereras.

Rynkor och skavanker tas bort, historien ansiktslyfts.

Numera är kameran ständigt närvarande. Med mobilen kan man kosta på sig att filma alla stämningslägen, skicka,

slänga, glömma – och spara också, men bara det fina?

Om Ingrid Bergman levte i dag hade hon kunnat ta selfies på sig själv – beundrarna hade velat ha selfies med henne – hon hade lett sitt leende, det som kunde smälta isberg.

Hon tyckte mycket om kameror, upprepas det i filmen. På SVT play ligger en intervju från 1981, som kompletterar. Gunnel Broströms frågor är nervöst artiga, medan Ingrid Bergman är befriande avslappnad – osminkad är hon också. Leendet blixtrar till: ”Det var roligt så länge det varade.” Året därpå var hon död.

Specerihandlaren son är en man som inte är van att bli motsagd.

Med emfas slog han fast att Ingrid Bergman var som vackrast i Fellinis *La Dolce Vita*. Jag måste googla fram Anita Ekberg och Fontana di Trevi, för att få honom att ge sig.

Vi googlade även på Greta Garbo och Klosters, och hittade en filmsnutt på Youtube. Den var smygtagen förstås, och speceriaffären var inte med.

Garbo behövde sina bakdörrar.

Hon var förföljd.

Garbowatching kallades det,

Garboskådning, som i fågelskådning.

En av paparazzifotograferna var i härlarna på henne i tolv år, till den dag hon dog.

Men ännu värre råkade Amy Winehouse ut? Dokumentären om Amy är så smärtsam.

Bilderna på henne – och på Garbo och alla andra drabbade – kommer att skvalpa runt på nätet i all evighet. Vi nyfikna är alltid bara några tryck på mobilen bort.

Fotot på hundralappen är noga utvalt och motsatsen till smygtaget. Det togs av MGM:s fotograf Clarence Sinclair Bull, som var Garbos hovfotograf. De hade varit stolta, båda två.

ALLA MÅR VI BÄTTRE AV LITE SÄLLSKAP

Först dök den framfusiga upp, det var antingen Hanna eller Smulan, jag minns aldrig vem som är vem. Efter en stund kom den andra, den blyga. De är svartvita båda två, systrar i övre medelåldern.

Jag gav dem lite blöt mat ur en tetrapak, som jag blivit tillsagd, och tänkte, att okej då.

Jag stannar väl ett tag så får de känna sig omhuldade.

Jag tog en tidning och la mig på soffan. Det var som att det var mer tillåtet att ligga på rygg i den soffan. Det var en skön stund. Hanna, eller om det var Smulan, spann högt och klev på mig med höga knän på katters vis, tills jag föste bort henne, ursäktade och förlåtit, sa jag.

Sedan slog jag upp tidningen och läste: Misse kastas ut när matte åker på semester.

Okej, igen. Det är ju så på sommaren när spalter ska fyllas att katter upphöjs till offer, ett lättjobbat knäck, som det hette när jag var kvällstidningsmänniska.

Kanske heter det knäck fortfarande, det ska jag låta vara osagt. Jag säger inget om det, katter ska tas om hand. Jag har haft katt själv, som grannen vattnade när jag for bort, hon var en bra kattvakt. Ungefär som jag är. Det gick lysande tyckte vi, men det fanns andra som inte tyckte samma. Katten hade ovanan att håra av sig i andras hammockar, i den mån de hade hammockar, sådana möbler ansågs en smula underklassiga, som jag minns det, men jag kan ha fel – tankarna for hit och dit, och sen fort tillbaka till katterna.

Landets största morgontidning hade alltså fyllt ett helt uppslag med övergivna katter.

Under porträttet av den ledsna Chilla stod följande att läsa: Du skulle väl inte sätta mormor på en stol och stoppa in lite mat i kylan och säga hejdå, vi åker på semester. Man kan inte behandla en levande varelse så.

Hur fan, ursäkta svordomen men här fyller den en funktion, någon kan få för sig att jämföra en mormor med en katt, det övergår min fattningsförmåga.

Såvida man inte betraktar en mormor som ett husdjur – som inte ska sättas på en stol vid kylskåpet medan man åker på semester – såvida man inte har en människosyn där man jämför gamla med katter, i så fall blir det förstås begripligt.

Hanna, eller om det var Smulan, tyckte om att jag pratade högt och klev långsamt och försiktigt ner från soffans ryggstöd, där hon parkerat sig. Hon la sig tätt intill min kind. Hennes nos var blöt och kall. Jag fattade inte varför hon nödvändigtvis skulle köra upp den under näsan på mig, och det sa jag till henne.

Det står här att det finns en lag som säger att en katt måste ha sällskap två gånger om dagen.

Men det är naturligtvis en ren slump, fortsatte jag, att samma tidning samma dag har en larmartikel på debattsidan med rubriken, Äldre blir sjuka och dör av att lämnas ensamma.

Människan är gjord för gemenskap, vilket dagens äldre-vård inte tar hänsyn till, förklarar Peter Strang, professor i palliativ medicin och författare till boken Att höra till. Om ensamhet och gemenskap.

Ofrivillig ensamhet ökar risken för en död i förtid med cirka 30 procent, sällskap och umgänge ger bättre immunförsvar, den ensamme upplever smärta starkare, ensamhet (ofrivillig) är lika farligt som rökning, och så vidare.

Artikeln illustrerades med åldrade händer i viloläge.

Att pressfotografer älskar att ta bilder på gamla människors händer beror på att sådana bilder anses konstnärliga, sa jag till Hanna.

Eller om det var till Smulan.

Jag kliade henne, för det ville hon. Sällskap två gånger

om dan, det är du värd, sa jag. Hon svarade inte, men som hon spann.

BLING BLING OCH GUD

När jag flyger långt vill jag absolut sitta vid gången, jag avskyr att bli instängd, jag vill kunna gå på toa – ideligen – utan att tvingas väcka folk som sover med öppen mun, och som sen inte kan somna om.

Det kan jag inte själv. Jag kan inte somna alls.

Men om jag inte hamnar vid gången, utan mitt i en stolsradda, mellan två storvuxna män med underarmar som kräver sina självklara platser på armstöden? Då kan det vara klaustrofobidämpande om en av dem är rysk armenier och dessutom minst sagt meddelsam: han växte upp i Sankt Petersburgs miljonprogram.

När han var nitton blev han soldat.

Efter tre obligatoriska värnpliktsår fortsatte han tjänstgöra utanför Rysslands gränser, i Libyen, till exempel, och i

Turkiet, vad gjorde han där?

Turkiet är ju medlem i Nato?

Om han nu var soldat. Kanske hade han även andra typer av militärstrategiska uppdrag.

Jag pressade honom inte på just det.

Han ville mycket hellre förklara sin livsfilosofi: är du vänlig mot människor är de vänliga tillbaka, godhet genererar godhet. Aldrig mer skulle han kriga, aldrig mer vara soldat.

Han var nybliven kanadensisk medborgare, *thank you God*. Han jobbade med luftkonditionering.

Eller om det var rörmokeri?

I vilket fall, finns det numera inte – tack vare honom – några kriminella gäng kvar i hans förort i Montreal.

Möjligen är det han som är det nya gänget.

Han hade ett par tunga kedjor blingbling runt halsen, och röda skor. Brandkårsröda.

Jag ville veta om han tyckte om Putin och det gjorde han.

Putin, det var en riktig man, rak och stark. USA däremot: en rövarstat av värsta sort.

Och modern vetenskap var bara bullshit, fortsatte han.

Hur vi nu kom in på det? Gud bestämmer våra öden – och mina invändningar kunde lätt dribblas bort, i en ström av ord, jag förstod inte allt, för flygplanet bullrade så högt.

Eller om jag hör sämre?

Hoppas inte det, nu när jag kommit till en plats i livet då

det står klart för mig, att det är samtal alltsammans går ut på.

I begynnelsen var ordet. Sedan kom samtalet.

– Du har sett vänner dö, sa jag, det var efter vi druckit upp vinet och konjaken.

Han nickade. Jag frågade inte om han själv dödat någon, det var underförstått.

Istället följde en tyst minut.

I den låg en sorts överenskommelse, om att då och där, inklämda i detta tränga flygplan kilometervis ovanför jordskorpan, behövde vi varandra.

Att jag var gammal och att han hade rakad skalle och ett skägg som såg ut att vara ditritat med kulspetspenna, spelade ingen roll.

Inte att vi tyckte olika heller.

Jag har till exempel aldrig fattat vitsen med sådana skägg.

När vi landat tog vi i hand och såg en smula generade in i varandras ögon, han hade också bruna. Han presenterade mig för sin familj, en lockig treåring i herrhatt som hette John, och hade ett namn till, som betydde John på armeniska. Johns mamma var lika söt.

– Nästa år är det 100 år sedan turkarnas folkmord på armenierna, sa han, och lyfte ner min väska från bagagehyllan, en enkel match för någon med sådana biceps.

– Minnesåret kommer att uppmärksammas i hela världen.

– Skriv om det.

GIMME GIMME GIMME

Var sak har sin tid, sa jag till sjuåringen. Nu är det dags att uppvärdera Lars Vilks nedsablade konstprojekt, tyckarna har vänt blad. Man jämför med hur Salman Rushdie blev behandlad för 25 år sedan: fatwan var hans eget fel, Satans-verseerna dålig litteratur.

Ner som i en hiss, och sen upp igen, alltefter tidsandan, och det ska du veta, att det fanns en tid då även Abba dissades. Vilken cynisk kommersialism stod inte de för, förstår du.

Sjuåringen sa inget om att jämförelsen nog haltade avsevärt, så jag slapp förklara mig: länge är "alla" överens om något.

Sen är samma "alla" överens om att detta nog var ett feltänk – och då är det som om feltänket aldrig tänkts. Och inte heller ideligen luftats offentligt. Man går vidare med

nya tänk som bättre matchar tidsandan. Fenomenet är både djupt och rörande mänskligt, för som sagt, var sak har sin tid.

Sjuåringen ville hellre tala om sin nya drakdödare Hicke. Hicke är av plast och en i raden (dyra) prylar som följt i spåren av Drakdödarfilmerna.

Kanske borde jag gjort en snabbanalys även av leksaksindustrin, en cynisk multimiljardbusiness, men jag var inte klar med Abba.

Folk som gillade att skaka loss till Money, money, money, låg lågt, fortsatte jag. De smög ut ur garderoben framåt natten och kunde alla verser: A man after midnight, in a rich man's world.

Och nu sitter kompositören Andersson i tv och är hur intellektuellt skarp som helst. "Alla" hurrar. Lägg till det Ulveaus, en förebild för ateister som gömmer sig i garderoben, varför gör vi det? Det är dags att kliva ur det skåpet nu, som de fullblodsateister vi är – och stå för att vi inte tror på gud. Inte på någon av varianterna. Överhuvudtaget.

Sjuåringen hade fortfarande inget att tillföra, så jag klämde ner henne i soffan och satte på Mamma Mia. Det ingår i min roll att allmänbilda minderåriga om sådant de annars kan missa.

Ofta trycker jag fram aparta snuttar på Youtube, inte bara "Ett gammalt fult och elakt troll", utan också Fitzgerald, Mozarts Requiem och Brevet från Lillan, det tycker de om, och jag tycker om att förklara och förklara tills öronen

beckar igen på dem.

Alltså hög tid att informera om den subtilt feministiska filmen Mamma Mia.

Sjuåringen satt blick stilla, medan jag utropade saker som: se där hur tanten charmar den unge kyparen på stranden!

Hon rörde inte en min. Men hon tittade medan jag satt bredvid och spoilade, nu ramlar hon snart genom taket och nu dansar de ut på bryggan - och han där vid pianot har skrivit musiken, Andersson som sagt.

Och lyssna nu: take a chance on me! Hon är inte ens filmstjärneskön och ändå får hon Stellan Skarsgård på slutet. Ska vi se den en gång till?

De bråkar för mycket, sa sjuåringen.

Bråkar? Sa jag. Men din Dragonfilm då, med alla fula monster?

Som du sett hundraelva gånger?

Det var skillnad.

I Mamma Mia bråkade de på riktigt.

Men musiken var okej, tillstod hon, så jag skyndade att ta fram Gimme! Gimme! Gimme! På Youtube och redan efter två omtagningar insåg jag mitt misstag.

Musiken fastnade direkt.

Öronmask kallas det när en musikslinga slingrar sig in i hjärnan, men inte ut.

Efter det lämnade hon ljudspår efter sig var hon gick.

Hon har en utsökt tonsäker och dominant sopranstämma.

Till slut hördes ett skrik (mitt):
Sluta! Jag blir galen!
Jag lämnade tillbaka henne.
Strax kom ett sms från pappan:
Vad har du gjort? Gimme! Gimme! Gimme! Var sitter
offknappen?

KOKA KAFFE HAR BLIVIT EN KONST

Min vedlår är troligen från 20-talet, det var då stugan den fortfarande står i byggdes.

På 60-talet målades den om och skälet till det var, att en alltför stor burk turkosblå färg hade inhandlats, det är min teori.

Fanns det färg över, fanns det också något omålat att måla. Alla slattar togs tillvara, inget fick dumpas utom sånt som slängdes i slänten vid sjön, där trasiga krukor, konservburkar, buckliga kaffekannor och diverse rostigt skrot förvarades. Det var helt enligt tidens sopsorteringsprinciper.

På vedlåren hade husmodern sin sittplats, när hon någon gång satt.

Härifrån övervakade hon köket.

Jag letade på google efter ett målade citat – ”mor satt

på vedlåren” – men hittade det inte. I stället dök en massa bilder på vedlårar upp.

Behovet av bilder på vedlårar tycks omätligt.

Men inte på någon av dem ser jag en husmor sitta liksom på språng, medan gästerna samtalar vid bordet runt faten med sju sorters kakor.

Hon fyller ideligen på i kopparna.

”Varsågoda och doppa”, säger hon.

Som ung hade hon en kaffekittel av bleck, sen bytte hon upp sig till en av rostfritt stål. Hon fyllde på med friskt vatten som fick koka upp, hon måttade i bönor malda på handvevad kvarn, och fick igång en bubblande och doftande process.

Kaffet smakade mycket bra.

Vad som hände sedan var, att den enkla kitteln uppdaterades ytterligare.

Ny teknik har gjort kaffekokarkonsten så komplicerad, att det krävs en högutbildad, företrädesvis yngre man på post, inte på vedlåren, utan vid kaffemaskinen av borstad stål.

Om man ser middagsbordet framför sig: sällskapet har kommit fram till den punkt då kaffe på maten ska serveras.

Värden reser sig, i regel en man i 30–40-årsåldern.

”Vem vill ha en enkel espresso eller en dubbel, en macchiato, en frappé eller en cappuccino”, frågar han – latte kan bli leche som kan bli ångvispad mjölk.

Den elektriska kaffekvarnen går igång.

Bönorna mals alltid i stunden.

Konversationen runt bordet avstannar när kvarnen ryter till, finns det barn med håller de för öronen och skriker, ”nej pappa, inte kvarnen, inte kvarnen!”

Det pyser och skummar, små och stora koppar passas in under diverse rör, en och två i taget, beroende på hur dyr apparaten är.

Gästerna serveras en efter en.

Det tar tid. Värden bär fram koppar, allteftersom.

Först när alla serverats slår han sig ner själv, en smula utsjasad.

Samtalen har gått honom förbi, men det gör inget, han har inte behövt prestera en enda genomtänkt åsikt om någonting, han har presterat på topp ändå.

Kaffet smakar mycket bra.

Gästerna nickar uppskattande.

Initierade konnässörer frågar om bönan, rostad hur? Vuxit på norr eller sydsidan eller är det slättkaffe?

Några, i regel män i 30–40-årsåldern, samlas efteråt runt maskinen, lyfter på motorhuven och kollar hästkrafterna.

”Har bytt upp mig till en DeLonghi”, säger någon, ”men drömmen är en La Marzocco GS/3. Tillverkas på beställning i Italien. 59 000. Man kan leasa.”

”Bryggkaffe kommer starkt”, säger en annan. ”Knepet är att inte brygga för starkt. Då kör de rostade tonerna över de fruktiga nyanserna. Finns handtillverkade bryggare på

1 520 watt. Svart bryggkaffe är som gudarnas nektar.”

Men det är den tredje som får sista ordet: kokkaffe. I bleckkittel från skogshuggarläger med antikt sot i botten. Specialbuteljerat vatten från Vindelälven, upphinkat under islossningen.

Björkved handhuggen i spislånga bitar. Järnspis putsad med svart skokräm. Vedlår ingår i konceptet.

OSS MISSBRUKARE EMELLAN

Där står jag nu med andan i halsen, men jag har glömt mobilen, kommer jag på. Den ligger kvar i hallen, eller på kanten till handfatet.

Eller var jag nu lagt den, jag kan inte se det för mig, den kan ligga var som helst.

Det snöar lätt, men jag är varm efter den skyndsamma promenaden, jag har inget emot att skynda mig. Det är nyttigt med ökad puls på morgonen, har jag fått för mig. Motoriken drar igång som på en duktig gammal bil, den startar med ett skrap och puttrar på mil efter mil, eller om det är en utombordare snarare. En sådan som hänger bak på en träbåt. Som alltid går igång på första rycket, om snöret håller.

Rösten i högtalarna meddelar tågets snara ankomst och

jag måste bestämma mig, jag har nära hem, jag kan gå förbi blomsteraffären över torget upp till kyrkan, och vidare över gatukorsningen in på en gård, så är jag framme. Det tar sju minuter.

Plus sju minuter tillbaka men då har jag inte räknat den tid det tar att leta efter mobilen.

Nu ser jag tåget, det är ett Tågab-tåg. Det yr lite torrsnö om vagnarna, de är från 60-talet, en smula nostalgiskt slitna och bekväma.

Jag bestämmer mig för att behålla mitt lugn. Jag tar ett medvetet beslut om just det, varför hetsa upp sig. Hur svårt kan det vara att inte kunna meddela sig med omvärlden på hela dan, och inte kunna bli nådd heller, av en enda levande själ?

Det känns tomt i handen. Jag brukar hålla mobilen i handen eftersom jag ska kolla mailen när jag klivit på tåget. Eller är det tvärtom mobilen som håller i mig, som i ett litet barn som behöver hjälp uppför de höga trappstegen, Tågabs-vagnarna glider inte jäms med perrongen.

Vi håller i varandra, så är det, och sjunker ner i ett av de där nersuttna sätena, som man faktiskt kan sjunka ner i, på ett sätt man inte kan på moderna, hårda tåg.

Det första jag gör är att peta in högtalarpluppen i mobilens lilla runda hål. Jag sitter med ryggen mot färdriktningen och utanför rinner landskapet inte emot mig, utan bort från mig, medan jag lyssnar på radio eller på musik.

Men den här morgonen är allt annorlunda, jag står tomhänt och ensam i världen när tåget bromsar in. Jag kan fortfarande låta bli att stiga på, i teorin. Men i praktiken går det inte att hejda den invanda rörelsen, kroppen är inställd på att börja dagen i ett enda svep, den är van vid att småspringa och hinna precis och snabbt komma iväg, systemet tar stryk om processen bryts.

Å andra sidan behöver jag mobilen.

Jag är beroende av den. Jag har en missbruksproblematik och ett beroendebeteende som kan leda till abstinensbesvär. Jag för ner handen i högerfickan och fingrar på de hoptrasslade hörluresladdarna. De ligger där och knyter ihop sig av sig själva.

Säkert finns det varianter som inte beter sig så, men jag köper alltid de billigaste och de är ändå inte billiga. Materialkostnaden måste vara försumbar. Någon därute tjänar stora pengar på hopplöst trassliga hörlurar som utan mobilen dessutom inte är till någon nytta alls.

Beslutet var oåterkalleligt. Jag klev på.

I kupén satt tysta människor och såg ner i sina mobiler. Sladdar slingrade sig ut ur deras öron.

Men jag, jag skulle öva mig på att se ut genom fönstret. En disigt blekgul sol, såg jag, som blänkte till i en spegelblank sjö. Var det nattlig nyis eller bara egendomligt vindstilla? Jag visste inte.

Och inte kunde jag googla på det heller.

CHANSLÖS MOT STENÅLDERNS SUPERKVINNA

Intelligens är förmågan att snabbt ta in och tolka stora mängder information, brukar det heta. Det räcker inte längre, enligt en ny studie.

Man måste kunna sålla också, fatta fort vad som är skräp och fokusera på resten. Ju snabbare sållning, desto högre intelligenskvot, vad nu intelligens är, det pågår förstås en diskussion om det. Men den man kan sålla bort, om man vill och det vill jag, för det är mycket nu, som de sa i Lorry redan på 90-talet.

Det var mycket då också. För att inte tala om hur det var på 40-talet, världskrig. Och 50-talet var ingen idyll, 1958–1962 svalt 36 miljoner människor ihjäl i Kina, skriver Yang Jisheng som just fått Stieg Larsson-priset. Han håller siffran lågt för han vill inte överdriva, säger han.

Det är visst alltid mycket, vad decenniet än heter, men ändå, nu är det extra allt. Just när viss ordning uppnåtts i hjärnan, intryck sorterats och åsikter uttalats, dyker det upp en katastrof till.

Kaoskontrollen vevar igång hur ska det gå, och var ska det placeras, till vänster eller höger i skallen och var står jag själv. Hur ska jag förhålla mig för att inte förstenas, för att kunna fortsätta se på mig själv med viss respekt: sådan är jag och därav följer mina handlingar.

Om jag skulle sätta en diagnos, skulle jag säga att jag är en smula informationsstressad.

Att skilja på viktigt och oviktigt har blivit komplicerat, ta engelska kronprinsessan Kate till exempel. Hon har snott norska kronprinsessan Mette-Marits hemhjälp, stod det i en rubrik.

Det gjorde mig faktiskt lugn eftersom jag begrep medetsamma att detta var en nyhet jag helt kunde bortse ifrån. Och inte nog med det, det gick upp för mig att det fortfarande finns en värld därute, en parallell värld, där tidningsfolk med månadslön inte tvekar att göra rubriker av detta slag. Det var märkligt nog också lugnande. Hjärnan saktade in. En sorts Downton Abbey-koma infann sig. Sist jag såg den såpan fick trotjänarinnan nådig tillåtelse att bära lady Coras kappa på sitt bröllop. Det var stort. Den var broderad. Eller pälsbrämad?

Någonstans i minnesbanken skvalpar den runt, ihop med

annat sus och dus. Eller om det är ett vattenfall som brusar bak i huvudet, det kan det också vara, stora mängder vatten i så fall, med hårt tryck.

En stenåldersmänniska processade lika mycket information under hela sin livstid som nutidsmänniskan gör på en vecka, läste jag nyss.

Det är sådan information jag måste försöka bortse ifrån.

Jämförelsen låter logisk, men är fullständigt ihållig: hur definierades information på stenåldern och hur mättes processandet?

Att stenålderskvinnan överhuvudtaget överlevde är en prestation av stora mått, det hade inte jag gjort.

Ibland stänger jag av flödet och flyr in i tv-serier.

Det är det många som gör. Tvserien är den nya romanen, heter det i en annan snygg formulering som man kan luras att tro på för att den låter så rätt. Lata hjärntrötta föredrar tv:n framför boken. Man behöver inte bläddra och inte göra sig egna bilder i huvudet, allt är färdigtuggat.

Just nu följer jag Homeland och Bron. Ena stunden hamnar jag i våldsamt mellanösternmiljö, nästa går jag rakt ut i den våldsamma nordeuropeiska natten.

Jag gillar hjältarna, det är därför jag utsätter mig. Den ena är bipolär och den andra har någon form av autism. Diagnoserna gör att de inte begränsas av föreställningar om hur kvinnor bör tänka och uppföra sig, de rör sig utanför boxen. De sticker ut och kan inte sällas bort.

HUND OCH SKÄGG

Jag har upptäckt en ny trend, sa jag till testpanelen vid fikabordet på Andra Långgatan.

Det är inne att ha en mycket liten, märkligt designad hund. Man tar med den till stamfikat och visar upp den.

Men så gullig!! säger alla då.

Detta trots att hunden inte är ful, det vore fel att säga, men det tar en stund innan det blir tydligt exakt var charmen sitter.

Testpanelen mötte mig med ett, jag vill inte säga hånskratt, men näst intill.

– Skojar du? Var har du varit de senaste åren?

Den trenden har odlats i åratal, sa panelen.

– Även av män med ansiktsbehåring, frågade jag som noterat detta faktum, flera dagar i rad.

– Samma folk som frekventerar barberarsalongerna, sa panelen.

Där har vi i alla fall en ny trend: barberarsalongerna.

Dit går folk med sitt helskägg och får det ansat av experter. Den som föredrar ett mer minimalistiskt skägg, kan få det ifyllt med svart tuschpenna.

Skäggtrenden är ett ämne för sig, som inte har med hundtrenden att göra – om det nu inte tvärtom finns ett starkt samband, för experter att fördjupa sig i.

Det finns experter på allt.

Ofta uttalar de sig i media.

Media älskar experter, det hörs inte en politikerintervju just nu, som inte avrundas med en expert som vet, om inte bäst, så näst intill.

Så till exempel meddelade experter i våras att hipsterskäggen är ute.

Det var i en TT-artikel som gav starkt utslag i media.

Män med helskägg jämfördes med guppyfiskar.

Båda arterna har det gemensamt att de styrs av negativt frekvensberoende.

Om ens egen typ är vanlig är man inte tillräckligt anmärkningsvärd – den ovanlige klarar sig bättre, sa en professor i zooekologi.

Eftersom guppyhonorna föredrar udda färgkombinationer varierar guppy-hanarnas färger enligt klassiska evolutionsprinciper: om en hane är extra blå, innebär det en fördel,

det vill säga om inte alla hanar är extra blå. Då är det bättre att vara röd.

Detsamma gäller för manliga skägg, har forskare vid University of New South Wales i Australien slagit fast. Ett stort antal personer fick ranka bilder på män med fyra olika typer av ansiktsbehåring, från helskägg till slätrakade. Det visade sig att skäggväxten uppfattades som mer attraktiv när den var ovanlig i förhållande till de andra bilderna.

Forskarna i Australien anser att *peak beard* är nådd: när alltfler hoppar på en trend sjunker värdet på trenden.

Frågan är om världen nu är på väg mot en *very small dogpeak*.

Ju fler ovanliga småhundar på stan, desto – och så vidare?

– Får man säga att de är fula? frågade en panelmedlem.

– Jag får lust att stampa till när de kommer för nära, fortsatte han.

Då tystnade panelen. Stampa till? Hundägare är inte att leka med.

Världsläget är våldsamt nog som det är.

Möjligen behöver vi ännu fler småjyckar. Må bra-hormonet oxytocin utsöndras hos både ägare och hund när de gullar med varandra, enligt må bra-expertisen

Skägget kan ha en liknande funktion: bäraren får en anledning att gå till barberaren och bli gullad med, en win-win situation för både skägg och ägare.

SKÄGGET I CENTRUM

Min favoritbarista har skägg och håret uppsatt i knut. Han ler vackert och varmt mot mig och kallar mig madam eller fröken. Jag höjer medelåldern på hans kaffebar med jag vet inte hur många år, det gör inget. Han föredrar en blandad publik, inbillar jag mig.

Att ha en favoritbarista och inte skämmas för att avslöja det, går det? Klart jag skäms: favoritbarista, vilket ord, så pinsamt innerstadssnobbigt. Som om jag hörde innerstaden till och var invigd i dess mysterier.

Så är det inte, vilket inte hindrar att jag på min väg genom staden passerar ett antal kaffebarer, men föredrar just denna.

Ibland tänker jag på min mamma, när jag står där.

Hon gick inte på kaffebar utan på konditori, alltför sällan

dock – se vidare Kristina Sandbergs romaner om hemmafrun Maj.

Mamma var inte som Maj, men likadant ofri.

Jag däremot är fri. Ändå beställer jag samma sorts kaffe varje gång, trots att hjärnforskarna säger att man ska bryta sina vanor och inte alltid gå samma väg, till samma kaffebar.

Hjärnan kan bli som en autostrada utan avfarter, nej rakt in i bushen ska man och bana nya vägar. Man ska låta sig förvånas, inte förskräckas.

Barista fanns inte som yrkesalternativ när jag tillhörde den åldersgrupp som frekventerar min kaffebar. Chip-trimmare, samtalsarkitekt och integritetsombudshen – inte ombudsman utan ombudshen – är andra titlar som dykt upp senare. Vad för sorts sysslor som döljs bakom dem, är oklart.

Vissa titlar återanvänds, efter decennier i skymundan. Barberare till exempel, eller barber, som i barbershop, är en klassiker.

Mellan kaffebarerna längs mitt stråk finns ett antal barbershops.

Jag stannade vid en häromdagen och kikade in.

Ett skägg, liknande det som min barista bär med sådan självklarhet, skymtade i en stol. En skäggig man stod bakom stolen och höll i en sorts kniv, men scenen såg inte hotfull ut, tvärtom fanns det en sorts ömsinhet i kroppsspråket. I skylten var skäggprodukter utställda: *beard wash*, *beard pomade*, *beard tonic*, samt en liten rakhyvel för 995 kr.

De skäggiga fick syn på mig.

Ja, vad stod jag och glodde på?

Som om skägg skulle vara något nytt?

Skägg har varit trendigt så länge nu att den roliga Skägg-bloggen tycker sig ha sagt sitt (inläggen ligger kvar på nätet och finns i bokform, Skäggboken).

Senaste uppdateringen, i våras, protesterade mot att media (genom TT) återigen spridit en felaktig skäggnyheter, nämligen att den moderne mannen känner sig hotad av andra män och försöker se aggressivare ut genom ansiktsbehåringen.

TT hade inte gått till källan, en vetenskaplig artikel med lång titel som inte handlade om den moderne mannens friserade ansiktshår, utan om den evolutionära utvecklingen av visuella karaktärsdrag hos hanar av olika arter av primater.

Det är förstås skillnad. Skägg är så mycket mer än yta och innerstad. Skägg är på allvar, tomtelånga och knytnävs-korta, skägg är historia, religion och politik. Precis som mustaschen, Hitlers är beryktad, Håkan Juholt blev hånad för sin. Hjalmar Branting rakade av sig överklasskägget men sparade mustaschen för att markera lojalitet med arbetarklassen. Min morfar snickaren (S) hade Branting-mustasch – och nu ser jag för mig bilden av min pappa i Paris, tidigt 30-tal. Han ser ut som om han ägde världen. Bakom den eleganta ytan doldes en fattig skraddargesäll,

kostymen hade han sytt själv. Knapphålen i västen också, för hand. På gamla dar odlade han mustasch. Den klädde honom.

VI GUDLÖSA VANDRARE

Den här veckan går jag i riktning mot Santiago de Compostela i Spanien, den klassiska pilgrimsleden. Tusentals människor söker sig dit varje år, för att komma nära sin gud och sitt djupaste jag. Många gör också som jag – vandrar gudlösa uppe på ytan (jordytan), och varför berättar jag nu detta?

Kan det angå någon annan än mig själv?

Människan är alltings mått (homo mensura), sa filosofen Protagoras, en av Greklands första humanister. Jag tolkar honom som att människan tar emot alla intryck som väller in, bearbetar så gott det går, och sedan mättar hon resultatet efter sina egna behov och sitt eget liv, för hur skulle det annars gå till.

Den här texten, till exempel, skrev jag på ett kafé förra

veckan: intrycken välldes in.

Vid bordet bredvid satt några människor och talade om resor och golf som välbärgat folk plägar göra.

Nu är det billigt att köpa lägenhet i Dubai, sa någon, där faller priserna mest.

Ett litet skratt följde. Ska vi?

De var inga cyniker, de gjorde som de brukar, måttade världsläget mot den egna plånboken.

Själv hade jag just läst om lyxhotell man ska undvika – *Amazing hotels you can't stay in*. Sheraton i Aleppo, hör till dem.

Reklambilderna ligger kvar på internet, vår tids förvirrade historiekälla, med surrealistisk twist: Aleppo Sheraton har förvandlats till soldatbarack.

Och anrika Hotel Baron har blivit vapenupplag.

Det var på det hotellet som Agatha Christie skrev delar av Mordet på Orientexpressen. Hercule Poirot tar i första kapitlet tåget från Aleppos station(scenen är inte med i filmerna) för att åka till Istanbul.

Gustaf VI Adolf räknas till de mindre kända av alla berömdheter som bott på Hotel Baron – att Lawrence of Arabia glömde betala notan hör till berättelsen.

Att vara turist blir alltmer komplicerat.

Själv ser jag bilderna framför mig, på dem som vandrade på motorvägen i Danmark förra veckan. De var inte ute och gick för skojs skull, deras väskor åkte inte bil mellan

hotell, de kunde inte ta lokalbuss, när de blev uttråkade.

Som pilgrimsvandrare betraktad är jag en bluff: en tvivlare som inte ens vill lära känna sitt innersta, eftersom risken är för stor att det inte finns något där.

Jag vandrar för att jag kan, för tapasbarerna längs rutten, och för vilan efter strapatsen.

Vila utan föregående strapats är inte vila utan leda: nu talar jag bara för mig själv.

Jag är rastlös. Aktiv har bättre klang. Vi är många aktiva vandringsturister.

Turistindustrin i stort omsätter mest av alla världens branscher, bortsett från knarkhandeln, sägs det.

Knarkar rastlösa turister upplevelser?

Så kan det vara.

Resenärer på flykt kvalar inte in i turiststatistiken.

De har inte ett obombat hus att återvända till, som man ska ha för att klassas som turist.

Jag möter dem dagligdags i trappan. Vänsterpartiet har sin lokal i våningen under mitt arbetsrum i Göteborg. Här har det skapats en transit för människor i behov av all den vila de kan få, efter strapatser av oanade mått – lokalen påminner om hårbärgena längs pilgrimsleden.

Och jag? Jag sover i enkelrum på hotell när jag vandrar, för att kamraterna ska slippa mitt krispiga morgonhumör, och det är klart att jag fattar, att den jag tar störst hänsyn till, är mig själv.

Så småttigt det plötsligt blev att gnälla över skitsaker. Och så viktiga småsaker har blivit: jag fick en nybakad hallongrotta som tack när jag lämnade pekuniärt stöd till härbärgen i trappen. Hembakat är ett mått på godhet, bland andra. Men homo mensura? Kan jag komma undan så lätt?

VI ÄR ALLA SAMLARE

Det stod fjorton såssnipor överst på hyllan i secondhandaffären.

Något med deras form och uppsyn rörde mitt hjärta: som min ungdoms panelhonor stod de där och väntade på att bli uppbyggda? Dansmusiken drar igång, det är en foxtrot, en såssnipssamlare kommer fram och skärsådar dem en efter en, och väljer till slut den snyggaste, en Gustafsberg minsann, där ser man.

Lägg till det själva ordet – såssnipa – vad är det för ord kan man undra. Associationerna drar åt olika håll beroende på hur vidlyftig man törs vara.

Nästa dag återvände jag till affären och vände sniporna upp och ner.

Undertill satt prislappar. De kostade mer än jag trodde.

Självt har jag ingen och är ingen samlare heller, utan en slängare.

Ju färre saker man äger, desto färre måste man sköta om, är principen, som jag inte följer. Jag har hyllor fulla med dammiga böcker och i skåpen står diverse kuriosor, som slumpen samlat ihop.

En riktig samlare är något helt annat. Det är en människa med glöd, som Konrad till exempel, en äldre bildad man i Basel, som jag en gång hade turen att få besöka.

Konrad samlade hillebarder.

Enligt en krönikör, verksam i början på 1300-talet, var hillebarden ett fruktansvärt vapen med vilken schweizarna klöv även de bäst utrustade motståndare som med en rakkniv.

Allteftersom vapenutvecklingen gått framåt, eller om det är bakåt, har de blivit omoderna.

Hillebarden laddas med armkraft och kan inte jämföras med en datorstyrd drönare, och absolut inte med en atombomb.

Det Konrad inte visste om hillebarder var inte värt att veta. Han visste också allt om tåg. Överallt på väggarna, där det inte hängde två meter långa spjutxor, hade han satt upp lokregistreringsplåtar.

Var och en med sin speciella historia, förstås, som berättade om ånglok och järnvägar framväxt och ingenjörskonst i hela världen.

Konrads hem var trots de skarpslipade spjutyxorna väldigt mysigt.

En brasa brann i öppna spisen, bredvid det antika skåpet, han samlade allmogeskåp också. När glöden var perfekt grilade han vita korvar tills de blev nästan svarta, och smakliga.

Konrad var expert på vita korvar.

Han kunde allt om kryddning och hur konsistensen kan variera.

En klassisk samlare har bredd.

Kunskapen om föremålen och om tiden de tillverkats i, är lika viktig som prylarna i sig.

Och så är det det där med kicken.

När samlaren får tag i rätt grej, klickar det till i hjärnans belöningssystem. Som i allt, är biologi inblandat.

Samlandet som fenomen uppmärksammas därför, en massa psykologiserande pågår.

Människor har alltid samlat, heter det. Först föda för överlevnadens skull, och sen prylar, ibland på tok för många. Det finns en diagnos för det, som läkare använder när det går alldeles över styr.

En av tre svenskar sägs samla på något.

Nästan varje pryl har en samlare.

Djur samlar också.

Min favorit är den australiensiska satänglövsalsfågeln, på engelska *Satin Bowerbird*.

Han samlar på blått.

Det är så han lockar till sig honor.

Runt boet breder blått skräp ut sig, blå lock till petflaskor till exempel, och biljetter, sugrör, plastbitar, fjädrar, vad som helst.

Bara det är blått är han nöjd. Och honan också, om han har tur.

Varför just blått? Det är en fråga för evolutionsbiologerna.

Hur en blå kapsyl kan användas för passionerad flirt kan ses på Youtube. Sök på *Courtship display of the Satin Bowerbird*. Man blir faktiskt röd.

VÄRLDEN ÄR FULL AV ÖRON

”Alla andra dagar har jag verkligen bett om ursäkt. Men idag kände jag att...” Där gick kafédörren igen och klippte meningen på mitten.

Vad hon bett om ursäkt för, får jag aldrig veta.

Det ges ut böcker i ämnet ”tjuvlyssnat”, och en webbsida rapporterar löpande om vad folk säger till varandra när de tror ingen hör.

Det är rolig läsning eftersom det är det roliga som väljs ut.

Det andra sagda, som inte är komiskt, fladdrar bort i vinden likt sotflagor från en okänd brand?

Upplöses och är inte mer.

”Alla andra dagar har jag verkligen bett om ursäkt”, vilket gåtfullt uttalande är inte det.

Jag borde skyndat efter och bett henne förklara, men

tjuvlyssnare får inte lägga sig i, eller rättare sagt, det får de förstås, de kan luta sig fram och säga: "ursäkta, jag kunde inte undgå att höra ..." det kan bli givande samtal av det.

Men ofta är läget sådant att det är direkt olämpligt. Det kan upplevas som integritetsintrång, otillbörlig nyfikenhet, galenskap rentav.

Dessutom blir man synlig.

Vitsen med tjuvlyssnandet är just att man tjuvar in sig, stjälar bitar av andras samtal och gör dem till sina egna.

Som en man på pendeln uttryckte det häromdagen: "ja nu är det verkligen mörkt". Det är ett tänjbart uttalande som kan användas både om världsläget och om vädret.

Detta var en förmiddag då regnmoln dolde Aspen, en sjö med en yta på 4,66 kvadratkilometer.

Ändå syntes inget vatten, så lågt låg molnen. Tåget åkte in i en tunnel vilket gjorde läget ännu mörkare och samme man hördes igen: "När man vaknar på natten säger kroppen, att nu ska vi ha en tablett! Nej, säger man då. "

Att tjuvlyssna på mobilsamtal är som att läsa varannans sida i en pusseldeckare. Man blir förbryllad, men känner sig ändå smart.

Intrigen är ofta förvånansvärt enkel. "Jag tycker ju om henne, men å andra sidan..." sa en kvinna vid övergångsstället på Drottningtorget. Hon hastade iväg in i stationsbyggnaden, men jag tror mig veta att efter å andra sidan följde skitpratet. Först ett förmildrande ordval, sedan ett

rejält nedsablande, det är klassiskt.

Skitpratet kan vara intressant i sig, ofta är det nedslående. Folk är inte kloka, som min salig man brukade säga. Det var ett uttryck som kom för mig: min salig man.

Jag bejakade min lust att använda det, jag kunde valt att stryka det. Det är fördelen med skriven text, det går att ändra sig innan man gjort bort sig. Med det talade ordet är det annorlunda, sagda ord tas inte tillbaka lika lätt.

Tjuvlyssna är en synonym för smyglyssna, tvångslyssning är också vanligt. Alldeles för ofta tvingas man höra för mycket.

Därför väljer jag tyst kupé när sådan finns. Där förvandlas jag omedelbart till vaksam ljudpolis.

Någon där borta smygviskar i telefon, jag måste smyg-titta, vem är syndaren? Jag ingriper, det gör jag.

Säkert ligger det i det biologiska överlevnadskittet att tjuvlyssna.

Människan måste se sig för, var finns farorna, var finns fördelarna.

I storpolitiken heter det avlyssning, övervakning, data-intrång.

Tekniken trimmas hårt i dessa oroliga tider. En enkel smyg-lyssnare som jag kan i andra system fostras till angivare. Säpo råder politiker på resa i världen att utgå från att de är avlyssnade.

Säkerhetsbolag säljer kameraförsedda hemlarm, att använ-

da på flera sätt. Man kan lätt kolla vilka kompisar barnen tar hem, heter det i reklamen.

Eller vad maken gör när han tror ingen ser? En kamera i varje rum, hemma och borta. Ögon och öron överallt, paranoian breder ut sig. Folk är inte kloka, som sagt.

TANTEN PÅ TORGET

I samma ögonblick som jag kraschlandade tänkte jag att det här ska jag inte berätta för någon. Samtidigt registrerade jag att till höger om mitt huvud, som just plöjt underlaget, låg ett par glasögon. Trots att jag inte hade några på mig längre kunde jag se att de var mina.

Ett av glasen låg löst bredvid.

En skalm stack upp som en arm som viftar.

Jag blev full i skratt eftersom jag redan i fallet såg vurpan utifrån, som i en film. Synd bara att det var jag som spelade huvudrollen.

Grått västkustljus belyste scenen. Människor överallt ifrån rörde sig kors och tvärs över torget, det som tidigare kallades Jernvegstorget. Och ännu tidigare Trätorget. Stationshuset utgjorde fond och till vänster låg posthuset.

Båda byggnaderna har historier väl värda att berätta, men inte här och nu, för vad sticker fram vid posthusets gavel, jo en blå buss 60.

Den vill jag hinna med.

Jag ökar takten och rundar Jehovasvittnena. De står staty vid Informationscentralen och anser sig vara de enda som företräder den ursprungliga kristna kyrkans lära. Det är till att ha pretentioner. men så fungerar extremriktningar av alla slag, man söker sig tillbaka till någon sorts fundament, man blir fundamentalist.

Jag hann förvåna mig över vittnena, det gör jag alltid innan jag glömmer dem, och nu måste jag spurta för buss 60 väntar inte.

Då hände först följande: jag snubblade över mina egna fötter.

Det måste ha varit så det gick till för det fanns inget annat att snubbla på, platta marken bara.

Och sedan hände även detta: på en sekund var jag förvandlad.

Jag var inte längre jag. Jag var en tant som ramlat.

Man kan säga att jag var framme vid en avgörande punkt, det finns sådana punkter. Eller stunder, kan det också heta.

I filosofiska stunder brukar jag påstå att det är det livet består av, en hel räcka stunder.

Den enskilda stunden är aldrig lång, men blir ändå tillsammans med andra lika korta stunder snart till ett helt liv,

i ena stunden börjar man skolan och i nästa är man en tant som ligger framstupa på Drottningtorget i Göteborg.

Underlaget var hårt. Människor kom rusande och ville veta hur gick det. De reste mig upp, de baddade blod från min panna och bekymrade sig över glasögonen, det finns snällt folk, det är viktigt att komma ihåg det.

Någon frågade om jag var yr. Jag protesterade. Yr, vem, jag?

De verkade inte märka att jag blivit förvandlad.

Det trodde att jag var just den jag såg ut att vara: en gammal tant som ramlat.

Som tur var kom det en buss 60 till. Följd av oroliga blickar vacklade jag ombord, och skyndade mig att förvandla mig tillbaka.

När jag blivit jag igen, frågade jag mig: varför skäms jag?

Det korta svaret är att jag visat mig svag.

Det långa kan utvecklas till ett ordrikt resonemang om allas vårt förakt för svaghet och hur det spiller över på oss själva. (Se Harald Ofstads klassiker Vårt förakt för svaghet.)

Samhället delas in i starka och svaga grupper. När den som alltid trott sig vara stark till slut faller pladask in bland de svaga, händer något med identiteten, det vill säga om man inte tar kontroll över sin egen tankevärld i tid.

Det går att skämta till det också: jag ramlade för att jag ville veta hur det känns, jag wallraffade lite som gammal tant. Jag fick hjälp, det gick bra, men det var inte det som var

problemet, problemet var att jag inte vill vara en sådan som behöver hjälp.

Det är mitt problem, och det äger jag själv.